

พุทธวิธีในการสอน : คุณสมบัติของผู้สอน ตอนที่ 2

QA NEWS ฉบับที่แล้วกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้สอนตามแนวพุทธคุณ ที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) สรุปไว้ในหนังสือ “พุทธวิธีในการสอน” โดยพระพรหมคุณาภรณ์ได้แยกเป็น 2 ส่วน คือ คุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอก อันได้แก่ บุคลิกภาพ และคุณสมบัติภายใน อันได้แก่ คุณธรรม ในด้านบุคลิกภาพ แสดงให้เห็นได้จากพระพุทธรูปที่มีพระลักษณะทั้งด้านความสง่างามแห่งพระวรกาย พระสุรเสียงที่โนมนำจิตใจ และพระบุคลิกลักษณะอันควรแก่ศรัทธา ซึ่งกล่าวไปในฉบับที่แล้ว ในด้านคุณธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ได้แสดงคุณธรรมของผู้สอนโดยเลือกตามแนวพระพุทธรูป 3 คือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ โดยพระปัญญาคุณประกอบด้วยทศพลญาณ และปฏิสัมภิทา ฉบับที่แล้วกล่าวถึงทศพลญาณไปแล้ว ฉบับนี้ต่อยอดเรื่องปฏิสัมภิทา และพระพุทธรูปด้านพระวิสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ

1. พระปัญญาคุณ (ต่อ)

2. ปฏิสัมภิทา คือ ปัญญาแตกฉานในด้านต่างๆ ดังนี้

1. **อรรถปฏิสัมภิทา** หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้งในความหมายของถ้อยคำ ข้อความหรือข้อธรรมต่างๆ สามารถขยายความแยกแยะออกไปได้โดยพิสดาร แม้นได้เห็นเหตุใดๆ ก็สามารถคิดเชื่อมโยงแยกแยะกระจายความคิดออกไปลวงรู้ถึงผลต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น

2. **ธรรมปฏิสัมภิทา** หมายถึง ความเข้าใจแจ่มแจ้งในหลักหรือข้อธรรมต่างๆ สามารถจับใจความของคำอธิบายที่กว้างขวางพิสดาร มาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ เมื่อมองเห็นผลต่างๆ ที่ปรากฏ ก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้

3. **นิรุตติปฏิสัมภิทา** หมายถึง ความรู้แตกฉานในภาษารูปร่างต่างๆ และรู้จักใช้ถ้อยคำชี้แจงแสดงอรรถและธรรมให้คนอื่นเข้าใจ และเห็นตามได้

4. **ปฏิภาณปฏิสัมภิทา** หมายถึง ความมีไหวพริบสามารถเข้าใจคิดเหตุผลได้เหมาะสมทันการ และมีความรู้ความเข้าใจชัดในความรู้อย่างใดอย่างหนึ่งว่ามีแหล่งที่มา มีประโยชน์อย่างไร สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน สร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้

2. พระวิสุทธิคุณ

ความบริสุทธิ์เป็นพระคุณสำคัญยิ่งที่จะทำให้ประชาชนเชื่อถือและเลื่อมใสในพระพุทธรูป ความบริสุทธิ์นี้อาจมองได้จากลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. พระองค์เป็นผู้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากอาสวกิเลสทั้งปวง ไม่กระทำความชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ไม่มีเหตุที่ใครจะยกขึ้นตำหนิได้

2. ทรงทำได้อย่างที่สอน คือ สอนอย่างไร พระองค์เองก็ทรงประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นด้วย จึงเป็นตัวอย่างที่ดี และให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในคุณค่าของคำสอนได้

3. ทรงมีความบริสุทธิ์พระทัยในการสอน ทรงสอนผู้อื่นด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่เขาอย่างเดียว ไม่มีพระทัยเคืองแค้นด้วยความหวังผลประโยชน์ส่วนตน หรืออามิสตอบแทนใดๆ

3. พระกรุณาคุณ

พระพุทธรูปเสด็จไปช่วยเหลือแนะนำสั่งสอนมนุษย์ทั้งที่เป็นกลุ่มชนและที่เป็นรายบุคคล โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยลำบากพระองค์เอง ความกรุณาที่แสดงออกในการอบรมสั่งสอนย่อมเป็นส่วนประกอบสำคัญให้เกิดคุณลักษณะของผู้สอนที่เรียกว่าองค์คุณของกัลยาณมิตร ซึ่งมี 7 ประการ คือ

1. ปิโย - น่ารัก ในฐานะเป็นที่วางใจและรู้สึกสนิทสนม
2. ครุ - นำเคารพ ในฐานะให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
3. ภาวนีโย - น่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง
4. วัตตา - รู้จักพูด คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วจนักขโม - อดทนต่อถ้อยคำ พร้อมทั้งจะรับฟังคำซักถามต่างๆ อยู่เสมอ และสามารถรับฟังได้ด้วยความอดทนไม่เบื่อ
6. คัมภีร์ญญ กถัง กัตตา - กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้
7. โน จักฐาเน นโยชเย - ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย พระพุทธรูปศาสนาถือว่าความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียนนั้น อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียน

ให้ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคาแห่งการฝึกอบรม องค์คุณทั้ง 7 นี้ เป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณาโดยทั่วไปจะทำได้ ไม่จำกัดเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น

พระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธเจ้าที่ทรงอนุเคราะห์ชาวโลก นั้น แสดงออกในพุทธกิจประจำวัน วันเวลาที่ผ่านไปแต่ละวัน เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนอื่นๆ ทั้งนี้ ทรงให้ความสนพระทัยช่วยเหลือโปรดบุคคลผู้สมควรเป็นส่วนเฉพาะบุคคล นอกจากนี้ยัง ทรงเอาพระทัยใส่ในความเป็นอยู่ทุกข์ สุขของพระภิกษุสงฆ์ทั่วไป ความกรุณาเช่นนี้ เป็นเหตุนำความเลื่อมใสศรัทธา เป็นประโยชน์ ในการสอน ทรงสอนคนได้โดยไม่ต้องใช้อำนาจบังคับ ไม่ต้องใช้ การลงโทษ และทรงได้รับความเคารพบูชาสูงสุดด้วยความจริงใจ

สุดท้าย พระพรหมคุณาภรณ์ ได้สรุปพระคุณสมบัติที่ควร สังเกตไว้ดังนี้

1. ทรงสอนสิ่งที่จริง และเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
2. ทรงรู้เข้าใจสิ่งที่สอนอย่างถ่องแท้สมบูรณ์
3. ทรงสอนด้วยเมตตา มุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอนเป็นที่ตั้ง ไม่หวังผลตอบแทน
4. ทรงทำได้จริงอย่างที่สอน เป็นตัวอย่างที่ดี
5. ทรงมีบุคลิกภาพโน้มน้าวจิตใจให้เข้าใจลึกซึ้งสนิทสนม และพึงพอใจ ได้รับความสุข
6. ทรงมีหลักการสอนและวิธีสอนยอดเยี่ยม

ฉบับต่อไป จะนำส่วนที่เกี่ยวกับหลักและวิธีการสอนของ พระพุทธเจ้ามาเสนอ

แฉวง QA

ความคืบหน้าตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในรอบใหม่

เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2557 สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (สกอ.) ได้เผยแพร่ร่างตัวบ่งชี้ที่จะใช้ในการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถาบันอุดมศึกษารอบใหม่ ที่คาดว่าจะ ประกาศให้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป ตัวบ่งชี้ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในรอบใหม่กำหนดระดับ การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็น 3 ระดับ คือ ระดับ หลักสูตร ระดับคณบดีวิชา และระดับสถานศึกษา สรุปร่างตัวบ่งชี้ สำหรับแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับหลักสูตร ประกอบด้วยตัวบ่งชี้มาตรฐาน จำนวน 1 ตัวบ่งชี้ และตัวบ่งชี้พัฒนา จำนวน 14 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้มาตรฐาน พิจารณาจากการบริหารจัดการหลักสูตร ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรและเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ จำนวนอาจารย์ประจำหลักสูตร คุณสมบัติของ อาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ ผู้สอน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและอาจารย์ที่ปรึกษา การค้นคว้าอิสระ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ผู้สอบวิทยานิพนธ์ การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานของผู้สำเร็จ การศึกษา ภาระงานอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการค้นคว้า อิสระ การมีผลงานวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และ การค้นคว้าอิสระ การปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลา และ การดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวบ่งชี้ผลการดำเนินงานเพื่อ การประกันคุณภาพหลักสูตรและการเรียนการสอนตาม TQF โดย หากหลักสูตรใดไม่ผ่านเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าหลักสูตรไม่ได้ มาตรฐาน และได้คะแนนเป็นศูนย์

ตัวบ่งชี้พัฒนา 13 ตัวบ่งชี้ พิจารณาจาก คุณวุฒิและตำแหน่ง ทางวิชาการของอาจารย์ประจำหลักสูตร ผลงานวิชาการของ อาจารย์ประจำหลักสูตร สัดส่วนจำนวนนักศึกษาต่อจำนวน อาจารย์ประจำ การบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับงานวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การบริหารหลักสูตร การประเมินผลผู้เรียน การดูแลช่วยเหลือและ สนับสนุนนักศึกษา คุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาตามกรอบ TQF ผลงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ได้รับ การตีพิมพ์เผยแพร่ และการได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระ ของบัณฑิตระดับปริญญาตรี

ระดับคณะ มีตัวบ่งชี้จำนวน 8 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ผลการประเมิน ระดับหลักสูตร (ค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพของทุกหลักสูตร) การบริการนักศึกษา กิจกรรมนักศึกษา การบริหารและการพัฒนา งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ เงินสนับสนุนงานวิจัยหรือ งานสร้างสรรค์ ผลงานวิชาการ การบริการวิชาการแก่สังคม และ การบริหารของคณะ

ระดับสถาบัน มีตัวบ่งชี้ จำนวน 10 ตัวบ่งชี้ โดยพิจารณา จาก ผลการประเมินระดับหลักสูตร การบริการนักศึกษา กิจกรรม นักศึกษา การบริหารและพัฒนา งานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ เงินสนับสนุนงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ผลงานวิชาการ การบริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม การบริหารของสถาบัน และผลการบริหารงานของคณะ (ค่าเฉลี่ย ของผลการประเมินระดับคณะ)

ความคืบหน้าที่ชัดเจนจะนำมาเสนอต่อไป